

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput XL. Continens Historiam, Quae Altera Die Post Sabbatum Illud
Contigit, Marci. I. Lucae. 4.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

sed ut ex illa plenitudine misera nostra natura, per communicationem, ea, quæ ad salutem necessaria sunt, acciperet. Instituit talem quasi permutationem: Infirmi nos volens, sine peccato, assumpsit: peccata & pœnas peccatorum portavit, ut nos ita à malis & miseriis sublevaret & exoneraret. Vicissim verò vitam, quæ in carne ipsius residet, nobis communicat. Hæc verò salutaris permutatio, pulcherrimè ostenditur & quasi depingitur impositione manuum Christi. illa enim substantia per se, ut sine peccato, ita etiam sine pœnis peccatorum est: attingens autem nostræ miserae carnis substantiam, in qua & peccatum & ipsa mors habitat, illa in se transfert, non ut illis inquinetur, sed ut ea expiet & tollat. Rursus verò, si substantia carnis Christi, Divinitatis thesauris ditata, per se maneret, & à nobis separata & avulsa esset, tunc vita, quam in se ipso, quia Filius hominis est, habet, Joh. 5. v. 26. nobis nihil prodesset. Artingit igitur nostram misere corruptam substantiam, apprehendit arctissimè, conjungit se, ut unum fiat cum ea, ut illa vita habitans in carne Christi derivetur in nos. Quomodo verò illud fiat in ministerio Verbi & Sacramentorum, alibi explicatur. Impositio verò manuum Christi, hujus rei externa ostensio fuit. Postea enim habebimus locum de virtute exeunte à corpore Christi, Luc. 6. v. 19. Atque ita impletur permutatio illa, quæ apud Esaiam descripta est: (Nostras infirmitates ipse portas;) & rursus: (Nos ejus livore sanamur.) Verba autè ελάβε & ἐβάρασε, hoc loco de morbis ita intelligenda sunt, non quòd hujusmodi morbis Christi corpus confictatum fuerit: sed quòd curando ægros sublevaret, & morbos abstulerit ab ipsis. Sicut Paulus dicit: alter alterius onera portate, Gal. 6. v. 2. De Esaiæ verò verbis diximus Johan. 1.

Quæ verò adduntur de confessione dæmonum, & quod Filius Dei noluit iis permittere, ut hanc confessionem sonarent, Paulo antè explicata sunt. Et quòd antea Jesus appellatus fuit sanctus Dei, hoc loco explicatur, quòd appellatur (Messias) seu (Christus Filius Dei.) Hæc enim usitata tunc appellationes fuerunt Messia. Et sicut in Græco additur articulus ο: ita Syrus addit in fine ה, כרה, quo grande mysterium significari dicunt. Hoc igitur discrimen, quòd Evangelistæ monstrant, nunc tantùm considerandum est, quòd scilicet ægros impositione manuum sanavit: dæmonia verò, sicut Matthæus inquit, Verbo ejecit. Est autem hujus observationis generalis doctrina. Christum, ad exhibitionem bonitatis & potentia suæ in corporalibus beneficiis, liberè uti, quibus ipsi visum fuerit mediis, quibus tamen virtutem suam non ita alligatam esse voluit, ut non vel alio modo, vel etiam sine mediis, possit benignè & potenter juvare. Imò studiosè hoc loco ordinem, sicut rationi videtur, invertit. Ad expulsionem enim dæmonum, quòd certè miraculum est majoris virtutis, solum Verbum adhibet: ad curandos verò morbos corporis, quòd in comparatione prioris minus est, non Verbo tantùm utitur, sed singulis ægrotantium manus suas imponit. Veteres hoc discrimen ab Evangelistis notatum, ita explicant, miracula Christi ad duo ordinata sunt: 1. Ad ostensionem Divinitatis corporaliter inhabitantis in Christo: & ideo adhibita impositione manuum sanavit. 2. Ordinata sunt ad confirmationem verbi & doctrinæ Christi: idè ad ostendendam ejus virtutem, majestatem & efficaciam, Verbo ejecit dæmonia, & suscitavit mortuos: ut disceremus, Verbum Christi habere virtutem contra diabolum & mortem, si fide apprehendatur.

CAPUT XL.

CONTINENS HISTORIAM, QUÆ ALTERA DIE
POST SABBATUM ILLUD CONTIGIT,

MARCI. 1. LUCÆ. 4.

RATIO ORDINIS.

Matthæus c. 8. v. 18. à præcedenti vespere mox digreditur ad transfretationem in terram Gergesenorum, quam immediatè post vesperam illam secutam esse Marci & Lucæ descriptiones nequaquam admittunt. Post descriptionem enim vespere illius Marcus subjungit: (Et manè multa adhuc nocte.) Lucas verò post vespere descriptionem mox subjicit: (Facto autem die.) Et trans-

fretationem illam, Marcus disertè scribit, factam vespere illius diei, quando per multas parabolas Christus docuit. Et factam propter turbas, non quæ ad domum Simonis, sed quæ ad mare congregatæ erant, Marc. 4. v. 35. Manifestum igitur est, in Harmonia illum ordinem sequendum, quem hoc loco Marcus & Lucas consentienti descriptione monstrant.

HISTORIA, QUÆ PRÆCEDENS SABBATUM PROXIME SECUTA EST,

MARC. 1.

35. Καὶ πρῶτ' ἐννυχον λίαν ἀνάσας, ἐξῆλθε καὶ ἀπέηλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, καὶ κει ἀποσηύχεται.
36. Καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ Σίμων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.
37. Καὶ εὐρίθης αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.
38. Καὶ λέγει αὐτοῖς ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχόμενας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκὴν κηρύξω εἰς ταῦτο γὰρ ἐξέληλυθα.

35. Et manè multa adhuc nocte cum surrexisset, egressus est: & abiit Jesus in desertum locum, ibidè orabat.
36. Et persecutus est eum Simon, & qui cum illo erant.
37. Et cum invenissent eum, dicunt ei: Omnes te quaerunt.
38. Et ait illis: Eamus in proximos vicus, ut & ibi predicem, in hoc enim egressus sum.

LUC. 4.

42. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζητοῦν αὐτὸν καὶ ἤλθον ἕως αὐτοῦ καὶ κατείχον αὐτὸν, τὸ μὴ πορευέσθαι ἀπ' αὐτῶν.

43. Οὐδὲ εἶπε πρὸς αὐτούς ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελισαῖν με δεῖ ἢ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὅτι εἰς τὸ ἀπεσταλμαι.

42. Facto autem die egressus ibat in desertum locum, & turba querebant eum, & venerunt usque ad ipsum: & detinebant illum, ne discederet ab eis.

43. Quibus ille ait: Et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: Nam in hoc missus sum.

HARMONIA HUIUS HISTORIAE, EX DESCRIPTIO-
NIBUS MARC. 1. LUCÆ 4. IN UNUM COR-
PUS COAGMENTATA.

ὅ Καὶ πρῶτ', ἐν νυχθονλίαν ἀναστὰς, εὐγενομένης ἡμέρας, ἡ ἐξήλθε ὁ Ἰησοῦς, ἡ καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, ἡ καὶ οἱ ὄχλοι ἐζητοῦν αὐτὸν, καὶ κατείχον αὐτὸν, τὸ μὴ πορευέσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελισαῖν με δεῖ ἢ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὅτι εἰς τὸ ἀπεσταλμαι.

b Et manè, multa adhuc nocte surgens, c facta die, si egressus est Jesus, b & abiit c in desertum locum, b ibique orabat. Et persecutus est eum Simon, & qui cum illo erant. Et cum invenissent eum, dicunt ei: Omnes te quarunt. Et ait illis: Eamus in proximos vicus, ut & ibi predicem: in hoc enim egressus sum. c Et turba querebant eum, & venerunt usque ad eum, & detinebant illum, ne discederet ab eis. Quibus ille ait: Et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: Nam in hoc missus sum.

Periocha huius Historia.

Lucas simpliciter dicit, γενομένης ἡμέρας, (cum inciperet dies fieri.) Marcus verò circumstantiam temporis accuratius notans inquit: (πρῶτ', ἐν νυχθονλίαν: manè, multa adhuc nocte.) Usurpatur autem vulgò ἐν νυχθον, pro tempore noctis, sicut Varinus annotavit, τὸ διὰ τῆς νυκτός. Sed hoc loco simpliciter significat illam partem diluculi, quando adhuc tenebræ noctis, cum albefcente ex aurora cælo, commixtæ sunt: ita ut diluculum propius sit tenebris noctis, quàm luci diei. Et videtur talis descriptio esse, qualis extat Esa. 21. v. 11. & 12. Custos qui de nocte? Est manè, & etiam nox. Syrus reddidit: (in aurora manè præveniens surgere.) Jesus igitur, cum inciperet dies fieri, hoc est, sicut Marcus explicat, summo manè, cum adhuc multum noctis esset, surgens, exiit civitate, priusquam Simon aut alius quispiam expergisceretur: Id quod ex sequentibus colligitur. Aut, summo mane multa adhuc nocte, surrexit: cum autem inciperet diescere, exiit solus, nemine in domo sentiente. Exiit autem civitate, ut fugeret suspicionem affectati applausus & concursus hominum, seu seditionis popularis: & ne ob præstita beneficia ambitiosus esse videretur: & postremo, quia prævidebat, fore, ut à turbis in civitate detineretur. (Abiit) autem (in locum quandam desertum, &) ibi, sicut Marcus dicit, (oravit.) Qua circumstantia Evangelistæ voluerunt ostendere, qua diligentia & solitudine Christus munus suum obierit. Venerat enim, ut esset 1. Doctor. 2. intercessor. 3. Redemptor. Et Patrem intercessione ac victima sua placaturus erat: idè oravit. Quia verò vespere tota civitas Capernaum ad ipsum congregata fuerat, & jam intra breve tempus totam Galilæam peragraturus erat, in oratione igitur illa, absque dubio, 1. gratias egit Patri pro beneficiis, quæ per ipsum jam cœpisset generi humano præstare. 2. Oravit, ut in illis, qui doctrinam audierant, & miracula viderant, fructus digni per Dei benedictionem sequerentur. 3. Oravit pro benedictione & successu ministerii apud alios etiam: quia totam Galilæam jam obiturus erat. Ut tamen ferventior esset oratio, adhibuit externa adminicula tempo-

ris & locidescerti, ubi à turbæ tumultibus libere esse posset: quia ministerio suo varios hostes oppositos esse videbat: 1. diabolium. 2. corruptionem, negligentiam, & securitatem carnis. 3. Scribarum corruptelas, odia, & perfectiones. 4. varia mundi scandala. Manè igitur & in loco deserto orat, ne per externa avocamenta oratio interturberetur. Quod si ipse Filius Dei externa adminicula orationis non neglexit, multò magis nobis inter tot mundi strepitus, & vagantium affectuum turbas, oraturis omnia & impedimentorum avocamenta fugienda sunt, & adhibenda externa adminicula temporis, loci, gestuum, &c. non quasi ex his circumstantiis orationi dignitatis aut meriti aliquid accedat; sed ut excitetur, accendatur, & à distractione quasi colligatur Spiritus orationis, ut cum solo Deo colloquatur. Hujus doctrinæ postea aliquot exempla habebimus. Christus enim plerumque intentius oraturus tempus noctis, & secessionem, ut solus esset, delegit.

Die igitur facta, cum Simon surgens Jesum domi suæ non inveniret, sine dubio circum cursitando per totam civitatem ipsum, si alicubi esset, quæsit. Interea & turbæ, sicut Lucas scribit, convenerunt, quærentes ipsum. Sed quia in civitate non inveniebatur, Simon, Andreas, Jacobus, Joannes, quia recens vocati fuerant, ut sequerentur ipsum, vel eum dolore cogitarunt, se reos esse defertionis: vel timuerunt, ne forsan tanquam indigni à societate Christi repudiati essent. Stauerunt itaque extra civitatem ipsum querere. Marcus utitur verbo κατεδίονεν, quod militare est, quando quis hostem fugientem ita insequitur, ut omnia vestigia lustret, ne fuga elabatur, sed comprehendatur. Ardorem igitur & diligentiam investigationis in discipulis, & quod non statim ipsum invenerint, Evangelistæ hoc verbo significare voluit. Postea turbas etiam, ad quærendum ipsum, portis effusas fuisse, Lucas scribit. Simon igitur cum suis, ubi Jesum post diligentem inquisitionem in loco deserto invenissent, nunciârunt ipsi de turba insequenti: (Omnes, inquit, & quarunt te.) Inter-

Interea ipsa turba pervenerunt usque ad locum illum, ubi Jesus erat, & detinuerunt eum, ne discederet ab ipsis. Lucas enim utitur verbo *κατέχεν*, quod Græci interpretes, Gen. 24. vers. 56. usurparunt, ubi servus Abrahamæ petentibus moram aliquot dierum, respondet *μη κατέχετε* me. Discipuli verò, cum dicunt: (*Omnes querunt te*), significant, æquum esse, ut apud illos, in quibus initia doctrinæ Evangelicæ excitaverat, & desiderium discendi, maneat, & plenius ipso instituat. Item, propter frequentiam populi commodius, & ad conciliandam veritatem, auctoritatem & dignitatem utilius esse, ut in metropoli maneat. Et hæc sanè rationes alium quempiam doctorem merito retinissent. Sed Christus respondet ex ratione suæ vocationis: (*Exivi*), inquit, sicut Marcus loquitur, scilicet à Patre, Joh. 16. vers. 27. (*Et missus sum*) scilicet à Patre cœlesti in mundum, sicut Lucas verba recitat, non ut docendo in una aliqua civitate hæream, sed ut omnes civitates Israel brevi ministerii mei curriculo peragrem, & ubique per totam terram promissionis semen Evangelii spargam, non tantum in magna frequentia & claris civitatibus, verum etiam in vicis obscurioribus & ignobilioribus. Non enim est apud eum acceptio personarum, Rom. 2. vers. 11. sed humilia eligit, 1. Cor. 1. v. 27. Ne verò Doctores & Pastores, quos Paulus, Ephes. 4. v. 11. ab Apostolis & Evangelistis distinguit, occasionem circumcurritandi hinc sumant: Christus vocationem & missionem allegat. Et quia in civitatibus totius illius terræ evangelizare debebat, ideò sufficiebat ipsi in singulis locis fundamentum jecisse, & animos expergefecisse, ut post passionem & resurrectionem suam, ad clariorem Evangelii divulgationem accipiendam, parati essent. Ita enim predictum erat, Psalm. 22. v. 23. & seq. Esa. 53. v. 11. Et Christus sæpe discipulis suis edicit, ne illa, quæ potissima sunt Evangelii mysteria, evulgent, priusquam Filius hominis ingressus fuerit gloriam suam. Cumque Capernaïtæ magis miracula quærent quam doctrinam, Joh. 6. v. 30. ideò Christus respondet de Evangelio regni Dei.

Observanda verò est & hæc Grammatica. Lucas vocat *πόλεις*: Marcus *κωμοπόλεις*. Cujus vocabuli compositio significat loca, quæ vicis majora sunt, & tamen minorâ, quàm ut oppida dici mereantur: sicut municipia appellantur, quasi dicas, rusticana, pagana seu villana oppida. Varinus inquit: *κώμη* est *πλειόνων οἰκων σύστημα, ἢ πόλις καλεῖται*. Hesiodi interpres inquit: *κώμη ἢ πόλις, ἀλλ' ἢ μείζων ἀγορεύει*. Et Josephus de Bello lib. 5. cap. 2. scribit, in Galilæa esse *πολλὰς πικνὰς* civitates crebras, *τῶν κωμῶν πληθύνει* πανταχὺ πολυάνθρωπον, & ubique multitudinem vicorum populosam, ut quæ minima sit vel civitas, vel villa, supra quindecim millia colonorum habebat. Sed ex collatione linguæ Ebrææ facilius & rectius intelligi potest, quid Marcus velit. Nam 1. Reg. 6. v. 18. nominantur urbes munitæ seu muratæ, & villæ non munitæ, quæ Græci reddiderunt *κώμους* 1. Par. 18. v. 1. 2. Par. 13. v. 19. & 28. v. 18. Illustris verò locus extat, 1. Par. 27. 25. ubi distinctè quatuor ponuntur vocabula: oppidi, vici, castelli & agri: quæ secundum magis & minus gradatim differre, non est dubium. Cumque inter vicos hæc differentia, quod alii alii majores sunt, qui ad urbium fermè magnitudinem accedunt: hanc differentiam, Marcus nova hac compositione, cum vocat *κωμοπόλεις*, significare voluit. Syrus sicut & vetus interpres distinctè legunt, vicos & civitates. Et *מגדל* significat vel civitates, vel vicos, hoc est civitates minores; *מגדל* significat urbes magnas, & civitates metropoles. Erant igitur, sicut ex hoc loco Marci colligitur, synagogæ non tantum in majoribus seu munitis civitatibus, verum etiam in vicis amplioribus. Castella verò seu agri, sicut Marci 5. v. 14. vocantur, hoc est, minores vici, non habuerunt peculiare synagogas, sed conferebant se in proximas sive civitates, sive vicos. Et quia Christus hanc profectionem instituebat, ut in synagogis doceret, ideò Lucas nominat *πόλεις*, & Marcus *κωμοπόλεις*. Ibi enim synagogæ erant. Hæc observatio vocabulorum non injucunda est.

CAPUT XLI.

CONTINENS HISTORIAM DE PERAGRATIONE

CHRISTI PER TOTAM GALILÆAM,

MATTH. 4. MARC. 1. LUC. 4.

RATIO ORDINIS.

PERAGRATIO Christi per totam Galilæam describitur Matth. 4. v. 23. describitur etiam Marc. 1. v. 39. Et non esse duas distinctas peragrationes, cum necesse sit, ponere utramque post initium secundi anni, ante Pascha factam, in generali comonefactione, post caput Harmoniæ 36. positâ, ostendimus. Quia enim, sicut Josephus scribit, Galilæa habuit civitates *πικνὰς*, frequentes, crebras seu densas, & ubique magnam vicorum populosissimorum multitudinem, & Christus totam Galilæam ita peragravit, ut in synagogis ipsorum, in quibus Sabbatis convenie-

bant, doceret: & ab initio secundi anni usque ad Pascha, propter interjectas alias multas & varias historias, peragrationibus istis vix duo menses tribui possunt ratio igitur Topographiæ & Chronologiæ non admittit, ut in Harmonia ponatur, Christum tam brevi temporis spatio bis totam Galilæam, Sabbatis in synagogis eorum docendo, peragrasse. Nec dici potest, peragrationem, quæ Matth. 4. v. 23. describitur, præcessisse seu priorem fuisse, quam postea subsecuta sit altera seu secunda peragratio, Marc. 1. v. 39. Tunc enim Christum primò totam Galilæam docendo peragrasse, quando Marcus illud describit, textus non obscu-

Harm. Tom. I.

Ee

rè